

Akademik teşvik ödeneği yönetmeliğinde güzel sanatlar için gri olan bazı alanların netleştirilmesi

Clarification of some gray areas for fine arts in the academic incentive funding regulations

Mustafa Akman^{1*}

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Bandırma Onyedil Eylül Üniversitesi, Gönen Meslek Yüksekokulu, Tasarım Bölümü, Balıkesir, Türkiye

Özet: Bu araştırma, Türkiye’de yürürlükte olan Akademik Teşvik Ödeneği Yönetmeliği’nin Güzel Sanatlar temel alanındaki uygulanabilirliğini ve etkinliğini kapsamlı bir şekilde grafik örnekler üzerinden incelemektedir. Bu Yönetmelik, akademik üretkenliği artırmayı, bilimsel ve sanatsal faaliyetleri teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Ancak sanat ve tasarım disiplinlerinde uygulanan değerlendirme kriterlerinde önemli belirsizlikler ve tutarsızlıklar olduğu görülmektedir. Bu durum, akademisyenlerin akademik teşvikten yararlanma sürecinde çeşitli zorluklarla karşılaşmasına neden olmaktadır. Özellikle atıf, ödül ve tasarım kategorilerinde yanlış uygulamalara yol açabilecek noktalar tespit edilmiştir. Mevcut yönetmelik, aynı eserin birden fazla kategoride puan almasına imkân tanıdığından, mükerrer puanlama gibi adaletsizliklere yol açabilmektedir. Bunun yanı sıra, sanat ve tasarım yarışmalarında uygulanan ödüllendirme sistemlerindeki dengesizlikler de teşvik mekanizmasının objektifliğini zedelemektedir. Ayrıca, tasarım kavramının geniş ve belirsiz bir şekilde tanımlanması, eserlerin değerlendirilmesinde hatalı sonuçlara neden olabilmektedir. Bu bağlamda, akademik teşvik komisyonlarının daha şeffaf, ölçülebilir ve nesnel kriterler belirlemesi gerekmektedir. Teşvik başvurularının uzman görüşleriyle desteklenmesi ve etik ihlallerin önüne geçilmesi, sistemin güvenilirliğini artıracaktır. Araştırma, güzel sanatlar alanındaki akademik teşvik uygulamaları; ilgili mevzuat, akademik literatür ve örnek belgeler doğrultusunda içerik çözümlemesiyle incelenmiş ve değerlendirilmiştir. İlgili yönetmeliğin daha adil, kapsayıcı, etik ve sürdürülebilir bir teşvik modeline dönüşmesi için somut çözüm önerileri sunarak, akademik teşvik sisteminin sanat ve tasarım alanlarında daha etkin uygulanmasına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Sözcükler: Akademik teşvik ödeneği, Akademik teşvik yönetmeliği, Güzel sanatlar, Grafik tasarım, Etik ihlaller

Abstract: This research examines the applicability and effectiveness of the Academic Incentive Grant Regulation in effect in Turkey in the field of Fine Arts through graphic examples. This Regulation aims to increase academic productivity and encourage scientific and artistic activities. However, it is observed that there are significant uncertainties and inconsistencies in the evaluation criteria applied in art and design disciplines. This situation causes academics to encounter various difficulties in the process of benefiting from academic incentives. In particular, points that may lead to incorrect applications in the citation, award and design categories have been identified. Since the current regulation allows the same work to receive points in more than one category, it may lead to injustices such as double scoring. In addition, imbalances in the award systems applied in art and design competitions also undermine the objectivity of the incentive mechanism. In addition, a broad and vague definition of the concept of design may lead to erroneous results in the evaluation of works. In this context, academic incentive committees need to determine more transparent, measurable and objective criteria. Supporting incentive applications with expert opinions and preventing ethical violations will increase the reliability of the system. The research examines and evaluates academic incentive practices in the field of fine arts through content analysis in line with relevant legislation, academic literature and sample documents. It aims to contribute to the more effective implementation of the academic incentive system in the fields of art and design by offering concrete solution suggestions for the transformation of the relevant regulation into a more fair, inclusive, ethical and sustainable incentive model.

Keywords: Academic incentive grant, Turkish academic incentive regulation, Fine arts, Graphic design, Ethical violations

Citation: Akman, M. (2025). Akademik teşvik ödeneği yönetmeliğinde güzel sanatlar için gri olan bazı alanların netleştirilmesi. *Uluslararası İletifim ve Sanat Dergisi*, 6(15), 10-24

Giriş

Akademik Teşvik Yönetmeliği, Türkiye’de görev yapan akademisyenlerin bilimsel araştırmalarını, yayınlarını, projelerini ve diğer akademik faaliyetlerini teşvik etmek amacıyla oluşturulmuş bir düzenlemedir: Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından hazırlanmış ve Cumhurbaşkanı Kararı ile yürürlüğe girmiş bir yönetmektir (Resmî Gazete, 2018). Yönetmeliğin içeriği, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu çerçevesinde belirlenmiş olup, teşvik sisteminin esasları, Üniversitelerarası Kurul (ÜAK) ve ilgili akademik paydaşların görüşleri doğrultusunda oluşturulmaktadır. Akademik teşvik ödeneğinin kapsamı, değerlendirme ölçütleri ve puanlama sistemi, bilimsel ve sanatsal faaliyetlerin akademik katkısını dikkate alarak belirlenmekte ve her yıl revize edilebilmektedir. Bu süreçte, yönetmelikte yapılan değişiklikler Resmî Gazete aracılığıyla yayımlanarak yürürlüğe girmekte ve yükseköğretim kurumları tarafından uygulanmaktadır (Akademik Teşvik Ödeneği Yönetmeliği [ATÖY], 2018). Ayrıca bu yönetmelik esas alınarak bazı üniversitelerin daha detaylı kendi akademik teşvik uygulama usul ve ilkelerini hazırladıkları gözlenmektedir (Msgsü, 2025). Bu sayede yönetmelikte belirtilmeyen veya farklı yorumlanabilecek maddelerin kapsamı daraltılmaktadır.

Yönetmelik kapsamında, akademisyenlerin gerçekleştirdiği bilimsel çalışmalar belirli kriterlere göre değerlendirilmekte ve uygun görülen faaliyetler için ek mali destek sağlanmaktadır. Yönetmeliğin temel amacı, nitelikli akademik üretkenliği artırmak, üniversitelerin bilimsel başarılarını desteklemek ve uluslararası akademik rekabet gücünü yükseltmektir. Akademik teşvikten yararlanabilmek için akademisyenlerin belirli bilimsel faaliyetlerde bulunmaları gerekmektedir. Bu faaliyetler arasında, uluslararası indekslerde taranan hakemli dergilerde makale yayımlamak, bilimsel kitap veya kitap bölümü yazmak, TÜBİTAK ve Avrupa Birliği projelerinde araştırmacı veya yürütücü olarak yer almak, patent veya faydalı model tescil ettirmek, sanatsal etkinliklere katılmak, tasarım yapmak ve akademik çalışmalara yapılan atıf sayısı gibi ölçütler bulunmaktadır (ATÖY, 2018; Turhan & Erol, 2017: 285). Akademik teşvik puanları her yıl hesaplanmakta olup belirlenen puanlara göre akademisyenlere ek ödeme yapılmaktadır. Teşvikten yararlanabilmek için minimum 30 puan almak gereklidir. Teşvikten alınabilecek maksimum puan ise 100 puan olarak belirlenmiştir. Her bölümde alınabilecek puanlar ile ilgili belli üst limitler bulunmaktadır ve başvuru alanlara göre bu limitler değişebilmektedir. Başvurular genellikle her yılın ocak ayında alınmakta ve değerlendirme süreci sonucunda teşvik ödemeleri belirlenmektedir. Böylece akademik teşvik almaya hak kazanan akademik personel bir yıl boyunca her ay teşvik ödeneğini almaktadır.

Üniversitelerarası Kurul (ÜAK) bünyesinde yer alan Güzel Sanatlar alanı, sanat ve tasarım disiplinlerinde akademik çalışmalar yürüten öğretim üyelerinin bilimsel ve sanatsal etkinliklerini değerlendiren bir kategoridir. Bu alan, görsel sanatlar, plastik sanatlar, resim, grafik tasarım, endüstriyel tasarım, moda tasarımı, sahne sanatları, müzik, sinema, fotoğraf, seramik, cam ve geleneksel Türk sanatları gibi çeşitli disiplinleri kapsamaktadır. Akademik teşvik ve atama kriterleri açısından Güzel Sanatlar alanında çalışan akademisyenlerin bilimsel çalışmalarının yanı sıra sanatsal üretimleri de dikkate alınmaktadır. Bu bağlamda, ulusal ve uluslararası sanat sergilerine katılım, sanatsal performanslar, yaratıcı tasarım çalışmaları (Grafik ürünler: posterler, logolar, kitap tasarımları vb.), sanatsal projeler ve akademik yayınlar, değerlendirme süreçlerinde önemli başlıklar arasında yer almaktadır. ÜAK tarafından belirlenen akademik teşvik ve doçentlik kriterleri doğrultusunda, Güzel Sanatlar alanında yapılan faaliyetler belirli bir puanlama sistemine tabi tutulmakta ve akademik ilerlemelerde dikkate alınmaktadır. Bu sistem, sanat ve tasarım alanında faaliyet gösteren akademisyenlerin akademik gelişimlerini desteklemeyi ve disiplinin bilimsel ve sanatsal niteliğini artırmayı amaçlamaktadır.

Yöntem

Bu araştırma, Türkiye’de akademik teşvik sisteminin işleyişini detaylı bir şekilde analiz ederek, özellikle Güzel Sanatlar alanında faaliyet gösteren akademisyenler açısından mevcut uygulamaların etkinliğini grafik örnekler üzerinden değerlendirmektedir. Akademik Teşvik

Ödeneği Yönetmeliği kapsamında sunulan mali destek mekanizmasının, akademisyenlerin bilimsel ve sanatsal faaliyetlerini nasıl teşvik ettiği, bu mekanizmanın akademik üretkenlik üzerindeki etkileri ve yönetmelikte yer alan değerlendirme kriterlerinin sanat ve tasarım disiplinleri açısından yeterliliği incelenmektedir. Bu bağlamda, çalışma hem yürürlükteki mevzuatı hem de akademik literatürü tarayarak mevcut uygulamaların kapsamlı bir analizini sunmakta ve teşvik sisteminin sanat alanındaki akademisyenler için ne ölçüde işlevsel olduğunu ortaya koymayı hedeflemektedir.

Araştırmada kullanılan yöntem; literatür taraması, mevzuat incelemesi ve betimsel analiz olup, veriler Akademik Teşvik Ödeneği Yönetmeliği kapsamında güzel sanatlar alanında sık karşılaşılan uygulama belirsizliklerini belirlemek amacıyla seçilmiştir. Özellikle "atıf", "ödül" ve "tasarım" kategorilerindeki gri alanlar, yönetmelik hükümleri ile üniversitelerin uygulama esasları karşılaştırılarak; örnek sergi, yarışma ve katalog belgeleri üzerinden içerik çözümlemesiyle değerlendirilmiştir. İçerik çözümlemesi, yazılı, görsel veya sözlü belgelerdeki anlamlı tema, kavram ve ilişkileri sistemli biçimde inceleyerek metinlerin içeriğini bağlamsal olarak yorumlamayı ve derinlemesine bilgi edinmeyi amaçlayan nitel bir analiz yöntemidir (Alanka, 2024). Analiz sürecinde, her kategori bağlamında ilgili belgenin niteliği, yönetmelikteki karşılığı, etik uygunluğu ve mükerrerlik durumu sorgulanarak yorumlayıcı bir yaklaşımla değerlendirme yapılmış; bu sayede mevcut uygulamaların açıklık, tutarlılık ve akademik etik açısından güçlü ve zayıf yönleri ortaya konmuştur. Değerlendirme sürecinde, mevcut yönetmelik hükümleri, etik ilkeler, Sayıştay denetim raporları ve üniversitelerin uygulama esasları esas alınarak nitelik, özgünlük, şeffaflık ve mükerrerlik gibi ölçütler doğrultusunda betimsel analiz yöntemiyle çözümlemeler yapılmıştır. Bu sayede, sanat ve tasarım disiplinlerine özgü daha net, adil ve uygulanabilir teşvik ölçütleri geliştirilmesi amaçlanmıştır. Akademik teşvik mekanizmasının bilimsel üretkenliği artırmaya yönelik sağladığı avantajlar kadar, sanatsal üretim sürecine yönelik teşvik edici unsurlarının yeterliliği de kritik bir analiz çerçevesi olarak değerlendirilmektedir. Mevcut yönetmelikte yer alan puanlama sistemi, değerlendirme ölçütleri ve teşvik kriterlerinin sanat alanındaki akademisyenlerin özgün yaratıcı çalışmalarına ne ölçüde uyum sağladığı da çalışmanın önemli bir inceleme alanını oluşturmaktadır.

Özellikle Güzel Sanatlar temel alanında faaliyet gösteren akademisyenlerin sanatsal üretimlerinin ve yaratıcılığa dayalı akademik performanslarının mevcut teşvik mekanizmasında nasıl bir yer edindiği konusu, çalışmanın merkezinde yer almaktadır. Mevcut teşvik sisteminin, sanat ve tasarım disiplinlerinin doğasına uygunluğu tartışılmakta; bu alanlarda çalışan akademisyenlerin özgün sanatsal üretimlerinin akademik teşvik sistemindeki konumu, mevcut düzenlemelerin eksiklikleri çerçevesinde değerlendirilmektedir. Yönetmeliğin genel çerçevesinin sanat ve tasarım disiplinlerine tam anlamıyla uyum sağlayıp sağlamadığı, akademik teşvik sürecinde sanatsal faaliyetlerin bilimsel yayınlarla eşdeğer şekilde değerlendirilip değerlendirilmediği, sanat ve tasarım alanlarındaki akademisyenlerin akademik kariyer süreçlerinde teşvik sisteminden ne ölçüde faydalanabildiği gibi konular detaylı olarak ele alınmaktadır. Bu doğrultuda, çalışma yalnızca mevcut akademik teşvik uygulamalarının analizini yapmakla kalmayıp, bu sistemin daha kapsayıcı, adil ve etkin bir yapıya kavuşması için öneriler geliştirmeyi de amaçlamaktadır. Özellikle Güzel Sanatlar alanındaki akademisyenlerin akademik teşviklerden eşit ve adil bir şekilde faydalanabilmesi için önerilen yapısal düzenlemeler, teşvik mekanizmasının daha bütüncül bir çerçevede ele alınmasını sağlayacaktır. Bu bağlamda, çalışma yalnızca akademisyenler için değil, aynı zamanda akademik teşvik politikalarını belirleyen karar alıcılar ve yükseköğretim kurumları için de önemli bir kaynak niteliği taşıyacaktır. Çalışmanın ortaya koyduğu bulgular, akademik teşvik sisteminin gelecekteki düzenlemelerine katkı sağlama potansiyeli taşıdığı gibi, sanat ve tasarım alanında çalışan akademisyenlerin bilimsel üretkenliklerini ve sanatsal yaratıcılıklarını teşvik edici bir sistemin oluşturulmasına yönelik somut öneriler geliştirilmesine de olanak tanımaktadır.

Bulgular

Akademik Teşvik Ödeneği Yönetmeliği, kurumsal başarının artırılması, akademik niteliğin iyileştirilmesi ve nitelikli insan kaynağının geliştirilmesi gibi hedeflere ulaşmayı amaçlamakta olup, bu süreci belirli kriterler çerçevesinde akademisyenlerin performanslarını değerlendirmek ve ödüllendirmek suretiyle desteklemektedir. İlk olarak 6564 sayılı yasa kapsamında, 2014 yılında üniversitelerde görev yapan akademik personelin bilimsel ve akademik çalışmalarını teşvik etmek amacıyla akademik teşvik ödeneği adı altında ek ödeme yapılması kararlaştırılmıştır. Söz konusu teşvik ödeneği, ilk olarak 14 Aralık 2015 tarihli ve 20159/8305 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe giren yönetmelikle düzenlenmiş, 2016 yılında güncellenmiş ve 2017 yılı itibarıyla yeni yönetmelik doğrultusunda ödenmeye başlanmıştır. 2016 yılından itibaren, devlet üniversitelerinde görev yapan akademisyenler, bir önceki yıl gerçekleştirdikleri akademik faaliyetler çerçevesinde topladıkları puanlara göre şubat ayından itibaren aylık olarak akademik teşvik ödeneği almaktadır (Turhan ve Erol, 2017: 285). Daha sonra Akademik Teşvik Ödeneği Yönetmeliği adı altında 11/10/1983 No: 2914 Kanuna dayanarak, 14/5/2018 No: 2018/11834 Bakanlar Kurulu Kararı ile 27/6/2018 tarihli 30461 sayılı Resmî Gazete de yayımlanmıştır (Resmî Gazete, 2018). Halen bu yönetmelik esas alınarak akademik teşvik ödeneği işlemleri yapılmaktadır. Bu yönetmelik genel olarak hazırlanmış olup alanlar bazında her ince ihtiyacı karşılayamadığı için bazı üniversiteler bu yönetmeliği esas alarak uygulama usul ve ilkeler yayınladıkları görölmüştür. 2017 yılında Akademik Teşvik Ödeneği Yönergesine dair yapılan bir araştırmada doğrudan Güzel Sanatlar Eğitimi alanında yönergenin geliştirilmesi gerektiği kayıtlara geçirilmiştir (Ültay & Ültay, 2018: 169). Buradan da anlaşılmaktadır ki Yönetmeliğin geniş ele alındığı ve alanlara özgü daraltmalara ihtiyaç duyulduğu kayıtlara geçirilmiştir.

Akademik Teşvik Ödeneği Yönetmeliğine yönelik literatürde yapılan olumsuz eleştiriler sadece geniş kapsamlı tutulmasıyla sınırlı değildir. Örneğin akademisyenlerin akademik teşvikten yararlanmak için niteliksiz yayın sayısını arttırması ve niteliği yukarıya taşıma niyetinden uzaklaşarak etik olarak çelişkiye neden olmaktadır (Aktan, 2025: 150). Yönetmelik yayımlandıktan sonra şaibeli/sahte dergilerin çıkmasına ve çoğalmasına neden olmuştur. Ek olarak akademik teşvik sisteminin araştırmacıları bu tür yayınlar yapmaya sürüklediği belirtilmiştir (Demir, 2018: 1296). Atf manipölasyonları, paraziter ortak yayıncılık, akademik dergi enflasyonu gibi olumsuz durumlar sonucu akademik niteliğin düşmesi süreci hızlanmaktadır. Ayrıca Sayıştay tarafından yapılan denetlemelerde akademik teşvik puan hesaplamalarına uyulmadığı veya göz yumulduğu tespit edilerek, haksız yapılan ödemeler yoluyla kamu zararı oluştuğu tespit edilmiştir (Öksüz, 2024: 233). Yine bu zararlar incelendiğinde hatalı yapılan puanlamalardan akademik personeller sorumlu tutulmuştur (Öksüz, 2024: 234). Akademik teşvik ödeneği yönetmeliğinde akademik teşvik kurullarının üniversitelerin ilgili birimlerince oluşturulması ve denetlenmesi gerektiği belirtilmekle birlikte, oluşturulacak denetim mekanizmalarında aksaklıkların ortaya çıkabileceği anlaşılmaktadır. Örneğin bir bölümde yer alan akademisyenlerin akademik başvurularının değerlendirilmesi yine aynı bölümde yer alan diğer akademisyenler de görev alabilmektedir. Burada liyakatı önceleyen ve etik dışı süreçleri engellemek adına, aynı üniversitenin diğer ilgili bölümlerinde görev yapan öğretim üyelerinin de denetim mekanizmasına dahil edilerek daha kapsayıcı ve şeffaf bir kontrol ve denetim sistemi oluşturulabilir.

Güzel Sanatlar temel alanı için Akademik Teşvik Ödeneği Yönetmeliği'nde yer alan bazı hükümlerin belirsizlik taşıdığı ve muğlaklık barındıran açık gri alanlar içerdieği tespit edilmiş olup, araştırma kapsamında söz konusu hususlar daha ayrıntılı bir şekilde ele alınarak tartışılmıştır. Yönetmelikte yer alan tüm maddeler doğrudan incelenmemekle birlikte, özellikle geniş kapsamlı ve farklı şekillerde yorumlanabilen hükümler üzerinde durulmuş; bu maddeler, somut örnekler aracılığıyla çözümlenmeye tabi tutulmuştur. Böylece, Akademik Teşvik Ödeneği Yönetmeliği kapsamında yeterince detaylandırılmamış hükümlerin farklı açılardan analiz edilmesi sağlanmış ve bu bağlamda güzel sanatlar disiplinine özgü, uygulanabilir öneriler geliştirilerek yönetmelikteki eksikliklerin giderilmesine katkıda

bulunabileceği düşünülmektedir. Bu kapsamda Akademik Teşvik Ödeneği Yönetmeliği'nde¹ incelenen temel kategoriler atıf, ödül ve tasarım başlıkları olarak belirlenmiştir. Bu kategoriler yönetmelikte yer alan açıklama bilgileri paylaşıldıktan sonra durum senaryoları ile desteklenerek çeşitli çözümler yapılmıştır. Daha sonrasında ilgili ilke ve evrensel değerler birer kutup yıldızı olarak benimsenmiş; bu doğrultuda çalışmanın niteliğini artırmaya yönelik öneriler geliştirilmiştir.

Atıf

Akademik Teşvik Ödeneği Yönetmeliği'nde 3. Maddede yer alan atıf tanımına göre “Bir esere başka bir eserde alıntı yapılması” olarak tanımlanmıştır (Madde 3, Fıkra 1, Bent C). “Atıfların değerlendirilmesinde, sadece bu Yönetmelik kapsamında değerlendirilen yayınlarda veya eserlerde ve bu Yönetmelik kapsamında değerlendirilen yayınlara veya eserlere yapılan atıflar dikkate alınır, diğerleri kapsam dışıdır. Başvuru sahibinin kendi yayınlarına veya eserlerine yaptığı atıflar kapsam dışıdır. Başvuru sahibinin, sadece Devlet yükseköğretim kurumlarında üretilen yayınlarına veya eserlerine yapılan atıflar geçerlidir, diğerleri kapsam dışıdır. Atıfların değerlendirilmesinde kişi sayısı dikkate alınmaz, her bir başvuru sahibi için ayrı puanlama yapılır. Aynı yayın veya esere bir kitabın ya da makalenin farklı bölümlerinde veya kısımlarında yapılan atıflar yalnızca bir atıf olarak değerlendirilir. Ancak bölüm yazarları farklı olan kitaplarda farklı bölümlerde yapılan her bir atıf için ayrı puan değerlendirmesi yapılır” maddesi yer almaktadır (Madde 7, Fıkra 8). Atıf tablosu incelendiğinde “Güzel sanatlardaki eserlerin uluslararası ve ulusal kaynak veya yayın organlarında yer alması veya gösterime ya da dinletime girmesi” maddelerine yer verilmektedir (Tablo 4, Atıf Kategorisi). Bu bilgiler ışığında hala net olmayan ve atıflar konusunda fikir ayrılıklarına sebep olan görüşler gözlemlenmektedir.

Örneğin Gestuam “18 Mart Çanakkale Zaferi” Uluslararası Çevrimiçi Karma Sergisi etkinliğine katılan bir sanatçı veya tasarımcı sergiye katıldığına dair belge ile Akademik Teşvik Ödeneği Yönetmeliğinde yer alan “Sergi” kategorisine başvuru yapabilmektedir (Gestuam, 2024). Yine aynı sergi etkinliği tarafından yayımlanan ve katılımcıların eserlerinin dizinlendiği, sergilendiği ISBN/ISSN almış katalog ile “Atıf” kategorisine başvuru yapılabilir. Bu noktada aynı düzenleyici kurulun ilgili etkinlik için oluşturmuş olduğu ISBN/ISSN almış katalog ayrı bir eser olarak mı ele alınmalı, yoksa düzenleyici kurulun ilgili etkinliğin kanıtlayıcı bir dokümanı olarak mı değerlendirilmelidir (Gestuam, 2024)? Sergi etkinliğine gönderilen ve aynı sergi etkinliğinin ISBN almış katalogunda yayımlanan, ilgili sergide ve katalogunda geçen aynı esere “Atıf” ve “Sergi” kategorisinden puan alması mükerrer durum oluşturmaz mı? Yaşanan bu duruma farklı bir örnek de bir kurumun düzenlemiş olduğu yarışmada derece alan eserin yine aynı yarışma komisyonunun yarışma sürecinde çıkarmış olduğu ISBN/ISSN almış katalogunda tüm eserlerle birlikte kazanan esere yer vermesi ve bu kitabın “Atıf” kategorisinde gösterilebilmesidir. Yaşanan bu durum Proje Faaliyetinde açıkça “mükerrer” olarak ele alınarak “puanlama yapılamaz” ibaresi bulunurken (Madde 7, Fıkra 2), bu veya benzeri bir açıklamanın yapılmaması, akademik teşvik düzenleme, denetleme ve itiraz komisyonları tarafından farklı yorumlanmasına ve uygulamada farklılıklara sebep olmaktadır. Örneğin Doçentlik ve Atama Yükselme kriterlerinde olduğu gibi “her çalışma tek kategoride değerlendirilmelidir” gibi bir ibare ile farklı yorumlamaların önüne geçilecektir. Paylaşılan bilgiler ve örnekler ışığında cevap verilmesi gereken önemli bir soru açığa çıkmaktadır. Bir sergide, yarışmada veya etkinlikte yer alan bir eser ile Akademik Teşvik Ödeneği Yönetmeliği kategorilerinde (sergi veya ödül) bir kez puanlanan çalışma aynı sergi, yarışma veya etkinliğin uzantıları veya parçaları olan dokümanlar ile (örneğin ISBN/ISSN alınmış bir katalog) bir kez daha farklı bir kategoride örneğin “Atıf” kategorisinde puanlanabilir mi (Resim 1)? Özetlemek gerekirse bir eser ile aynı etkinliğin uzantıları olan dokümanlar ile Akademik Teşvik Ödeneği Yönetmeliğinde yer alan sergi, ödül ve atıf kategorilerine başvurulabilir mi?

Bu noktada katalogun anlamı ve işlevine bakılmalıdır. Katalog Türk Dil Kurumu güncel Türkçe Sözlük ve Türkçede Batı Kökenli Kelimeler Sözlüğünde genel olarak “Kütüphane, kitabevi,

¹ Metin boyunca bu yönetmelikten söz edilecektir.

yayınevi, kurum vb. kuruluşların nitelikleri bakımından tanıtmak, aradıklarını bulmak, yer numaralarını belirlemek, göstermek için oluşturulan liste, kitap veya defter” olarak açıklanmaktadır. Üretilen veya var olan envanterin dizinlenmesini, gösterilmesini ve kolay bir şekilde ulaşılmasını hedeflemektedir. Hatta bu tanım altında doğrudan örnek olarak “Sergi kataloğunu göndermiştik aldın mı?” İnci Aral, Taş ve Ten, 35.” cümlesi verilmiştir (TDK, 2025). Yine Fransızca ve Eski Yunanca da “liste, bir dizinin öğelerini madde madde sıralayan yazı, sicil, defter” anlamına gelerek kayıt altına alma, belgelendirme vasfı vurgulanmaktadır (Nisanyansozluk, 2025).

Bu tanım ve paylaşılan örnek incelendiğinde açıkça aynı etkinliğin uzantısı olan katalogun ayrı bir eserden ziyade ilgili etkinliğin yapıldığını ve dizinlendiğini gösteren kanıtlayıcı belge olarak nitelendirilmesinin veya muhasebe defteri gibi görülmesi daha doğrudur. Bu noktada bir eserle aynı etkinliğin uzantısı konumundaki kanıtlayıcı belgeler ile Akademik Teşvik Ödeneği Yönetmeliği’nde bulunan farklı kategorilere eş zamanlı iki başvuruya neden olduğu için mükerrer durumuna düşürecektir. Bu sorgulamadan anlaşılmaktadır ki ISBN/ISSN almış bir katalogun atıf olabilmesi için aynı etkinlikten ziyade farklı bir etkinlikten yani farklı bir yazar/düzenleyici tarafından ilgili kişinin eserine, ISBN/ISSN almış bir kataloga atıf yapması ve örnek görsel olarak kullanması gerekmektedir. Aksi durumda, aynı etkinlik kapsamında üretilmiş bir eserle ilişkilendirilen ve söz konusu etkinliğin gerçekleştiğine dair belge niteliği taşıyan katalog hem atıf kategorisinde hem de sergi katılım belgesi üzerinden sergi kategorisinde değerlendirilerek çift puanlamaya yol açabilmektedir. Bu durum, yönetmelik açısından mükerrerliğe neden olmakta ve teşvik sisteminin işleyişinde tutarsızlıklara sebebiyet vermektedir. Bu durum yönetmelik sınırlarının doğru okunmaması, komisyonların gözünden kaçması ya da kişiye özel insiyatif tanınması gibi kurumlararası işleyiş farklılıkları gibi sonuçlar doğurması bakımından etik değildir. Aynı etkinliğin parçası olan katalog dokümanının nasıl ele alınıp yorumlandığı atıf olarak değerlendirilip değerlendirilememesinde kilit rol oynamaktadır. Katalog dokümanının neden oluşturulduğu ve hangi ihtiyacı karşıladığı dikkatli bir şekilde düşünüldüğünde aynı etkinlik için ayrıca bir eser olarak ele alınmasından ziyade etkinliğin kanıtı olarak değerlendirilmesi daha uygun düşmektedir.

[Sergi Afışı \(Exhibition Poster\).jpg \(3.12 MB\)](#)
[Sergi Afışı \(Exhibition Poster\).pdf \(779 KB\)](#)
[18 Mart Sergi Bilgisi.jpg \(2.12 MB\)](#)
[Basvuru Formu \(18 March Exhibition Application Form\).docx \(1.39 MB\)](#)
[18 Mart Katılan Sanatçılar \(Participating Artists\).jpg \(3.94 MB\)](#)
[18 Mart Katılan Sanatçılar \(Participating Artists\).pdf \(11.49 MB\)](#)
[SERGİ KATALOĞU \(18 Mart 2024\).pdf \(99.40 MB\)](#)
[18 Mart KATILIM BELGELERİ.pdf \(1.09 MB\)](#)

Görsel 1. “18 Mart Çanakkale Zaferi” uluslararası çevrimiçi karma sergisi 2024 etkinliği dokümanları

Etkinliklerin ISBN/ISSN numarası alınmış katalogları, içerik ve işlev bakımından değerlendirildiğinde, bağımsız bir sanatsal ya da bilimsel eser olmaktan çok, ilgili etkinliğin gerçekleştiğini belgeleyen yardımcı dokümanlar olarak nitelendirilmelidir. Bu tür kataloglar, yalnızca bir dizinleme ve arşivleme işlevi gördüğünden, aynı etkinlik kapsamında yer alan çalışmalarla birlikte ayrı bir puanlama kategorisine dâhil edilmesi, mükerrer değerlendirme riskini doğurmaktadır. Dolayısıyla, bir etkinliğin ISBN/ISSN almış katalogu üzerinden yapılacak puanlama, yalnızca bu ISBN/ISSN numarası almış katalogun başka bir etkinlikte ya da yayında (dış kaynaklı) açık biçimde atıf konusu olduğunda anlamlı ve geçerli kabul edilmelidir. Böyle bir yaklaşım, hem mükerrer puanlamanın önüne geçilmesini sağlayacak hem de teşvik sisteminde bütünlük ve adalet ilkesini güçlendirecektir. Bu çerçevede, özellikle güzel sanatlar temel alanında sıkça karşılaşılan katalog, sergi ve atıf gibi kavramların Akademik Teşvik Ödeneği Yönetmeliği'nde daha açık, tutarlı ve bağlayıcı biçimde tanımlanması büyük önem taşımaktadır. Bu tanımların netleştirilmesi, farklı üniversitelerdeki uygulama farklılıklarını azaltarak değerlendirmenin şeffaflığını ve güvenilirliğini artıracaktır.

Tablo 1. Basitleştirilmiş tablo üzerinde olası senaryo ve çözüm önerileri I

Olay/Senaryo	Değerlendirme / Gri Alan	Önerilen Çözüm
Sanatçı, etkinliğe katılım belgesi ile “Sergi” kategorisinden başvuru yapıyor.	Uygun – Yönetmeliğe göre sergiler teşvik kapsamındadır.	Katılım belgesinin geçerliliği kontrol edilerek puan verilebilir.
Aynı etkinliğin sergisine ait katalog ile “Atıf” kategorisine başvuru yapılıyor.	Usul ve esaslara aykırıdır ve kabul edilmemektedir.	Aynı eserden yalnızca bir kategoriye puan verilmeli, tercihen sergi kabul edilmeli.
Farklı bir etkinliğe ait katalog, sanatçının eserine atıf yapıyor ve “Atıf” kategorisine başvuru yapılıyor.	Uygun – Atıf yönetmeliğe uygundur çünkü başka bir etkinlikten yapılan atıf veya alıntıdır.	Atıf olarak değerlendirilip puan verilebilir.

Ödül

Akademik Teşvik Ödeneği Yönetmeliğinde yer alan ödül tanımına göre “Başvuru sahibinin, kendi alanı ile ilgili yapmış olduğu mesleki, bilimsel veya sanatsal faaliyetler dolayısıyla almış olduğu ödülleri” olarak tanımlanmaktadır (Madde 3, Fıkra 1, Bent F). Ödülün değerlendirilmesinde, ödülün ilgili alanda olması gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca ödül tablosu incelendiğinde “Uluslararası ve Ulusal jürili sürekli düzenlenen (sürekli olarak verilen, daha önce en az beş kez verilmiş, ilgili kurum veya kuruluşun internet sayfasından duyurulan ve seçici kurulu olan) güzel sanat etkinliklerinde veya yarışmalarında eserlere verilen uluslararası, ulusal derece ödülü (mansiyon hariç) (Aynı çalışma veya eser nedeniyle alınan farklı ödüller için en fazla bir defa puanlama yapılır.)” maddeleri yer almaktadır (Tablo 4, Ödül Kategorisi).

Yarışmalarda özellikle mansiyonun hariç tutularak derece istenmesi sınırlı sayıya ve niteliğe vurgu yapmaktadır. Bu kapsamda sıralama derecesi belirtilmeyen veya özel isimlerle çoklu ödüllere layık görülen eserler ödül kategorisi altında değerlendirilmemesi nitelik açısından

daha doğru olacaktır. Örnek vermek gerekirse, 3 eser altın denizyıldızı derecesine, 20 eser gümüş denizyıldızı derecesine, 26 eser bronz denizyıldızı derecesine layık görülerek ödüllendirilmiştir (IOAF, 2025). Üniversitelerarası Kurul Başkanlığı Güzel Sanatlar Temel Alanı ile ilgili Özel Şartlar bölümünde kişisel sergi şartında en az 15 eser istenmesi ile açılacak bir serginin yeterli olması kabul edilirken (Uak, 2024), ilk 49 eser yarışmadan derece almış olarak Akademik Teşvik Ödeneğinin Ödül kategorisinde puanlandırılması nitelik aısından ve diğer ilk 3 derece alarak değerlendirilen eserler ile asimetrik bir şekilde puanlamaya sebebiyet vermektedir. Burada söz konusu olan problem, derecelendirmede ilk 3’e değer görülen eserlerin dikkate alınması mı, yoksa farklı derecelendirmeler ile çok sayıda eserlerin ödül kategorisine dahil edilmesi mi? Mevcut yönerge ile mansiyon derecesinin bile dahil edilmediği bir ödül kategorisinde çoklu derecelendirme ile ödül kategorisine eklenen eserlerin asimetrik bir derecelendirmeye tabi tutuldukları tespit edilerek akademik Teşvik Ödeneği Yönetmeliğinde çoklu derecelendirmeye belli sayıda sınır getirilmemesi halinde “Ödül” kategorisinde puanlanması yerine “Sergi” kategorisinde puanlanması daha doğru olacaktır (Resim 2).

Gold Starfish Award:		41 Vi	
1 W		42 W	land
2 A	riye	43 W	
3 A	id	44 Al	
Silver Starfish Award:		45 D	
4 Ar		46 Er	
5 Si		47 Fr	re
6 Xu		48 N	
7 Xu		49 Ri	
8 Ka		Special Award:	
9 An	ian	50 C	
10 S		51 Q	
11 V		52 V	
12 Ti		53 L	
13 Ji	land	54 G	
14 N	land	55 H	
15 P	land	56 L	
16 P	land	57 L	
17 P		58 P	
18 S	n Thailand	59 S	
19 B		60 S	
20 El		61 V	
21 El		62 Z	
22 P		63 S	
23 A		64 D	
Bronze Starfish Award:		65 C	
24 W		66 K	
25 W		67 S	
26 Zh		68 E	Thailand
27 M	ia	69 P	land
28 Li		70 Ji	
29 Le		71 A	
30 Ar		72 A	
31 Pi		73 N	
32 Ra	ian	74 P	
33 Jv		75 L	
34 Ak		76 K	
35 Kz	and	77 T	
36 Pi		78 P	and
37 Pi		79 R	
38 Pr	and	80 D	
39 Sc		81 S	
40 Tr		82 A	

Görsel 2. Bir poster yarışmasının 2023 yılı kazananları

Akademik teşvik sistemi kapsamında ödüllerin derecelendirilmesiyle ilgili mevcut düzenlemelerde, ödül alan eserlerin niteliğine vurgu yapılırken, mansiyonlar hariç tutulmakta ve az sayıda başarı elde etmiş eserlere öncelik verilmektedir. Ancak, mevcut sistemin çoklu derecelendirme yaklaşımına izin vermesi, yarış ortamında adaletsiz sonuçların ortaya çıkabilmesine neden olabilmektedir. Özellikle, birden fazla eserin ödüllendirilmesi durumunda, başarıların göreceli olarak değer kaybetmesi ve akademik teşvik sürecinde dengesiz bir rekabet ortamı oluşması söz konusu olabilmektedir. Bu çerçevede, Akademik Teşvik Yönetmeliğinin hükümleri incelendiğinde, ilgili metinde “ilk üç esere puanlama yapılır” veya “Her bir derecelendirme maksimum 2 kişiyi barındırabilir” gibi ifadelerle farklı yorumların önüne geçilebilir. Mevcut yönetmeliğin “ödül” kategorisi farklı şekillerde yorumlanmasına yol aarak uygulamada belirsizliklere neden olabilmektedir. Ancak, her ne kadar yönetmelik farklı şekillerde yorumlanabilir olsa da mansiyonların hariç tutulması ve genel derecelendirmelerin yalnızca ilk üç eserle sınırlandırılması gerektiği yönündeki yaklaşım, çoklu derecelendirmelerin asimetrik bir yapıya sebep olduğu gerçeğini

değiştirmemektedir. Dolayısıyla, akademik ödüllerin teşvik sistemine entegrasyonu sırasında, ödüllerin sayısal çokluğu kadar, değerlendirme kriterlerinin nesnelliği ve adil rekabet ortamının sağlanması da büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, yönetmelikteki ilgili hükümlerin daha açık ve net bir şekilde ifade edilmesi, farklı yorumlamalara açık olmayan bir sistem oluşturulması açısından kritik bir gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır. Mevcut hali ile açık şekilde ilk 3 Dereceye girerek ve her bir derece altında maksimum 3 başarı kazanan çalışmaların ödül kategorisinde puanlanması daha doğru olacaktır. Aksi halde rakamları uçuk olabilecek çoklu derecelendirmelerin yarışmaların niteliğini düşüreceği unutulmamalıdır. Ayrıca mansiyon çalışmasının da yarışmalarda bir sıralama ve derece olduğu göz önünde bulundurularak “Ödül” kategorisi altında değerlendirilmesi ve çoklu derecelendirme ile sınırlandırılması daha adil olacaktır.

Tablo 2. Basitleştirilmiş tablo üzerinde olası senaryo ve çözüm önerileri II

Olay/Senaryo	Değerlendirme / Gri Alan	Önerilen Çözüm
Bir yarışmada eser, açıkça 1., 2. veya 3. olarak derecelendirilmiş.	Uygun – Yönetmeliğe göre derece ödülleri geçerlidir.	İlk üç derece ödülü alan eserler ödül kategorisinde puanlandırılabilir.
Yarışmada 10 eser altın, 20 eser gümüş, 26 eser bronz gibi özel adlarla ödüllendirilmiş ve sergilenmiş.	Belirsiz – Çoklu ve orantısız ödüller nitelik sorununa yol açıyor ve asimetrik puanlama riski oluşturmaktadır.	Bu tür ödüller sergi kategorisine yönlendirilmeli, ödül kategorisinde puanlanmamalıdır.
Eser, yarışmada mansiyon almış.	Yönetmeliğe göre kapsam dışı, Mansiyonlar açıkça hariç tutulmuştur.	Mansiyon ödülleri ödül kategorisine dahil edilmelidir.
Yarışmada ödül kazanan eserlerin dereceleri belirtilmemiş (örneğin sadece 'ödül aldı' ifadesi var).	Yetersiz – Net derece belirtilmediği için değerlendirme yapılamaz.	Ödül kategorisinde puanlama yapılmamalı; bilgi yetersizse sergi kategorisi değerlendirilmeli.
Aynı eser hem yarışmada derece almış hem de sergiye katılmış.	Yetersiz – Aynı eserle iki kategoriden puan alınamaz.	Eser sadece bir kategoride puanlandırılmalı; tercihen ödül kategorisi seçilmelidir.

Akademik Teşvik Ödeneği Yönetmeliği'nde ödül kategorisine ilişkin değerlendirme ölçütleri, nitelikli başarıları esas alacak şekilde açık, nesnel ve yorumdan uzak bir biçimde yeniden düzenlenmelidir. Özellikle çok sayıda esere verilen özel isimli ödüller; yalnızca ilk üç dereceye giren ve her derecenin maksimum sayısı belirtilerek ayrıca mansiyonlarda dahil edilerek, jüri onaylı ve belgelenebilir nitelikteki çalışmaların “Ödül” olarak puanlanması sağlanmalıdır. Nitelik açısından ödül kriterlerini karşılamayan ve çoklu olarak dağıtılan bu tür ödüllerin, sergi kategorisinde değerlendirilmesi daha uygun bir yaklaşım olacaktır. Bu çerçevede, yönetmelik dili belirsizliklere yol açmayacak şekilde netleştirilmeli; uygulamada adil, şeffaf ve ölçülebilir bir değerlendirme sistemi tesis edilmelidir. Ayrıca, ödülün içeriği, verilme kriterleri ve kurumsal güvencesi gibi unsurlar da puanlamaya dâhil edilerek teşvik sisteminin akademik etik ile uyumlu ve güvenilir bir yapıya kavuşması sağlanmalıdır.

Tasarım

Akademik Teşvik Ödeneği Yönetmeliğinde yer alan tasarım bilgisine göre “Tasarım faaliyetlerinin değerlendirilmesinde sadece bilim, teknoloji ve sanata katkı sağlayıcı nitelikte, başvuru sahibinin kendi alanı ile ilgili olan ve kamu kurumları veya özel hukuk tüzel kişileriyle yapılan sözleşme uyarınca uygulanmış veya ticarileştirilmiş tasarımlar dikkate alınır” yer almaktadır (Madde 7, Fıkra 5). Grafik tasarım çevremizde gerçek anlamıyla her yerdedir: Afişler, duyurular, ambalajlar, uygulamalar, logolar, arayüzler gibi görsel tasarımlar sıralanabilir. Ayrıca teknolojinin gelişmesi ile sıradanlaşan ve tekdüze olan tasarımlar, tasarım yazılım programları ve sitelerinin hazır şablon-yönlendirme seçenekleri ve üretken yapay zekâ teknolojilerinin yardımı ile sanat tasarım alanında sıradanlaşan bir şekilde tasarlanabilmektedir. Bu noktada asıl soru: Tasarım faaliyetlerinin bilim, teknoloji ve sanata olan niteliksel katkısı nasıl sorgulanmalı ve puanlandırılması nasıl olmalıdır? Örneğin üniversitelerde düzenli ve sık olarak yapılan etkinliklerde katılımcılar için tasarlanan sertifikalar, tasarım kategorisi altında değerlendirilmeli midir (Resim 3)? Sıradanlaşan, seri olarak üretimi yapılan ve aynı tasarım dilinin bir uzantısı olan sertifikalar tasarım kategorisi altında değerlendiriliyorsa niteliksel olarak sanata ve tasarıma ne tür bir katkısı bulunmaktadır? Bu sorular çoğu üniversitelerde akademik teşvik uygulama usul ve ilkelerinde tartışılıp paylaşılmadığı için mevcut durumda sertifikalar, duyurular, haberler, bannerlar gibi sıradanlaşan tasarım ürünleri tasarım kategorisi altına eklenebilmektedir. Bu durumda, yönetmelikte yer alan “bilime, teknolojiye ve sanata katkı sağlayıcı nitelikteki tasarımlar” ifadesi, yeterince sınırlandırılmadığı ve somut ölçütlerle tanımlanmadığı için işlevini yitirmektedir. Dolayısıyla, birçok tasarım ürünü bu kategoriye dâhil edilebilmekte ve düzenlemenin bağlayıcılığı zayıflamaktadır. Yani her grafik ürünün niteliği hangi ölçütlere göre değerlendirileceği açıkça belirtilmediği ve sorgulanmadığı için, bu ürünler tasarım kategorisi altında yer alabilmektedir. Bu noktada tasarım ürünleri birbirinden farklı olabileceği için kesin sınırlar çizmek zor olsa da en azından tasarım kategorisi içerisinde nelerin kabul edilmeyeceği üzerine örnek paylaşımlı maddeler ile yer alabilir.

Resim 2’de de görüldüğü üzere, bir etkinliğe ait katalog, broşür, yaka kartı ve sertifika gibi grafik tasarım ürünleri çoğunlukla aynı görsel konsept ve tasarım diliyle üretilmektedir. Ancak bu bütünlüklü yaklaşım, her bir tasarımın Akademik Teşvik Ödeneği Yönetmeliği kapsamında “Tasarım” kategorisine ayrı ayrı başlıklar altında sunulmasına olanak tanımaktadır. Örneğin bir sempozyum kapsamında hazırlanan afiş, aynı tasarım anlayışıyla üretilmiş katalog kapağı, yaka kartı, promosyon ürünü, sertifika tasarımı (takvim, defter kapağı vb.) gibi tamamlayıcı tasarımlar ile birlikte değerlendirildiğinde, bu durum aynı görsel çözümlemenin tekrarı üzerinden çoklu puan elde etme fırsatına dönüşebilmektedir. Bu uygulama, grafik tasarımın bilim, kültür ve sanat alanlarına olan katkısının gerçek niteliğinin değerlendirilmesi açısından tartışmalıdır. Zira amaç, sanatsal veya iletişimsel değeri olan bütünlüklü bir görsel sistem geliştirmekten çok, puan ve teşvik odaklı çoğaltılmış tasarım çıktıları üretmek olduğunda, tasarımın yaratıcı niteliği gölgelenmekte; değerlendirme süreçlerinin nesnelliği ve şeffaflığı sorgulanmaktadır. Bu nedenle, benzer görsel konseptle hazırlanan tasarımların ayrı ayrı değil, bütünsel bir proje olarak değerlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Tasarım kategorisi kapsamında mevcut düzenlemelerin daha nitelikli ve kapsayıcı hale getirilmesi için ilgili üniversitelerin ve paydaşların sürece aktif katılımı sağlanmalıdır. Bu doğrultuda, ilk olarak ilgili akademik birimler, fakülteler, enstitüler ve sektör temsilcilerinin iş birliğiyle uygulama usul ve ilkelerinin belirlenmesi gerekmekte ve belli aralıklarla gözden geçirilerek güncellenmesi gerekmektedir. Bu süreçte, tasarım alanında akademik ve mesleki standartların göz önünde bulundurulması, ulusal ve uluslararası iyi uygulama örneklerinin incelenmesi ve sektörel gereksinimlerin değerlendirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bir sonraki aşamada, belirlenen ilkelerin daha geniş bir çerçevede ele alınabilmesi adına Yükseköğretim Kurulu (YÖK) ve Üniversitelerarası Kurul (ÜAK) ile iş birliği içinde üniversiteler arası istişare toplantıları düzenlenmelidir. Bu toplantılar, tasarım eğitimi ve akademik yeterlilikler konusunda daha genel geçer ve sürdürülebilir ilkelerin oluşturulmasına zemin hazırlayacaktır. Aynı zamanda, mevcut yönetmeliklerin revize edilmesi veya geliştirilmesi için bir yol haritası oluşturulmasına katkı sağlayacaktır.

Mevcut düzenlemeler incelendiğinde, nitelikle ilgili şartların esnetilebildiği ve hatta bazı durumlarda göz ardı edilebildiği görülmektedir. Bu durum, akademik kalitenin korunması açısından risk teşkil etmekte olup, uzun vadede güzel sanatlar disiplininin itibarına zarar vermektedir. Bu nedenle, nitelik şartlarının daha sağlam kriterlerle desteklenmesi ve uygulamada karşılaşılan eksikliklerin giderilmesi amacıyla düzenli geri bildirim mekanizmaları kurulmalı ve denetim süreçleri güçlendirilmelidir. Tasarım kategorisinde akademik ve mesleki standartların yükseltilmesi için katılımcı, şeffaf ve sürdürülebilir bir sistem oluşturulmalı, ilgili tüm paydaşların sürece etkin bir şekilde dahil edilmesi sağlanmalıdır. Böylece tasarım alanına yönelik akademik yeterliliklerin ulusal ve uluslararası ölçekte daha güvenilir bir zemine oturtulması mümkün olacaktır.

Görsel 3. “18 Mart Çanakkale Zaferi” uluslararası çevrimiçi karma sergisi 2024” Sertifika belgeleri

Tasarım kategorisi altında tartışılması gereken bir diğer önemli konu, bir etkinliğin veya projenin düzenlenmesi sürecinde aynı etkinlik kapsamında üretilen grafik tasarım ürünlerinin Akademik Teşvik Ödeneği Yönetmeliği çerçevesinde nasıl değerlendirilmesi gerektiğidir. Mevcut durumda, örneğin Gestuam “18 Mart Çanakkale Zaferi” Uluslararası Çevrimiçi Karma Sergisi etkinliği kapsamında hazırlanan afiş tasarımı, katalog tasarımı ve sertifika tasarımı gibi grafik ürünlerin, Akademik Teşvik Ödeneği Yönetmeliği çerçevesinde tek bir tasarım ürünü olarak mı, yoksa her biri ayrı bir tasarım ürünü olarak mı puanlandırılması gerektiği konusunda net bir değerlendirme ölçütü bulunmamaktadır. Ayrıca, söz konusu grafik ürünlerin büyük ölçüde birbirinin uyarlamaları olduğu hususu da dikkate alınmalı ve bu durumun puanlandırma sürecine nasıl yansıtılacağı kesinlikle belirlenmelidir (Görsel 1 ve 3). Benzer şekilde, tüzel bir kişi için hazırlanan kurumsal kimlik tasarımına ait logo, kartvizit, antetli kâğıt, zarf, başarı belgesi, sertifika, personel takip formu, çıkartma, web sitesi arayüzü, bloknot, takvim, ajanda, tebrik kartları ve diğer tanıtıcı malzemeler gibi unsurların teşvik kapsamında nasıl ele alınacağı da açıklığa kavuşturulması gereken konular arasındadır (Ülger, 2021: 458). Bu noktada, konuya ilişkin niteliksel değerlendirmelerin henüz yeterince olgunlaşmadığı ve doğrudan belirli bir yaklaşımın benimsenmesinin sürecin hatalı işletilmesine yol açabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Dolayısıyla, konuyla ilgili tüm akademik ve profesyonel paydaşların görüşlerinin alınması, müzakereler yapılması ve bu süreç sonucunda öncelikle üniversitelerin alana özgü uygulama usul ve ilkelerinin belirlenmesi, ardından daha geniş katılımcı gruplarla birlikte genel geçer bir düzenlemenin oluşturulması daha sağlıklı bir yaklaşım olacaktır. Bu süreçte, evrensel etik değerler ve akademik ilkeler gözetilmeli, değerlendirme kriterlerinin niteliği yükseltmeye yönelik bir çerçevede şekillendirilmesi temel bir ilke olarak benimsenmelidir.

Akademik Teşvik Ödeneği Yönetmeliği’nin “Tasarım” kategorisi, bilim, teknoloji ve sanata

nitelikli katkı sağlayan özgün çalışmaları esas alacak şekilde yeniden düzenlenmeli veya en azından tekrar eden belirgin hatalar örnek gözetilerek kapsam dışı bırakılmalıdır. Sıradanlaşan ve seri üretime dayalı grafik ürünlerin bu kapsamda değerlendirilmesi engellenmeli; tasarımın özgünlüğü, işlevselliği ve katkı değeri somut ölçütlerle tanımlanmalıdır. Aynı etkinlik kapsamında üretilen benzer görsel uygulamaların veya tamamlayıcı tasarım ürünlerinin her biri ayrı tasarım olarak puanlanmamalı, bu tür çalışmalar bütünlük içinde değerlendirilmelidir. Hazır şablonlarla üretilen, tekrar barındıran ve tasarım dilinin devamı olan çalışmalar (grafik ürünler), nitelik açısından “Tasarım” kategorisine dâhil edilmemelidir. Tasarımın teşvik kapsamında değerlendirilmesi için biçimsel yaratıcılık, kavramsal derinlik ve alanla ilişkili özgün katkılar gibi somut ölçütlerin karşılanması gereklidir. Bu çerçevede, üniversiteler arası uygulama birliğinin sağlanması ve değerlendirme ölçütlerinin açık biçimde tanımlanması, teşvik sisteminin akademik ve etik açıdan güvenilirliğini artıracaktır. Sürecin sağlıklı işlemesi için akademik ve mesleki paydaşların katılımıyla uygulama usul ve esasları belirlenmeli, denetim ve geri bildirim mekanizmaları güçlendirilerek nitelik odaklı, şeffaf ve sürdürülebilir bir sistem oluşturulmalıdır.

Tablo 3. Basitleştirilmiş tablo üzerinde olası senaryo ve çözüm önerileri III

Olay/Senaryo	Değerlendirme / Gri Alan	Önerilen Çözüm
Sertifika gibi şablon tabanlı, seri üretilmiş grafik ürünler tasarım kategorisine ekleniyor.	Yetersiz – Niteliksel katkı tartışmalı, sanatsal ve özgünlük kriteri zayıf. Nitelik belirsizliği barındırıyor.	Bu tür işler yalnızca teknik düzenleme olarak kabul edilmeli, tasarım kategorisinde değerlendirilmemeli.
Aynı etkinlik için hazırlanan afiş, katalog ve sertifikalar ayrı ayrı tasarım olarak puanlanıyor.	Belirsiz – Ürünler benzer tasarım diline sahip ve uyarlama niteliğinde. Mükerrer puanlama riski barındırıyor.	Devam niteliğindeki tasarımlar bütünsel olarak tek bir ürün sayılmalı; bir defa puanlandırılmalı.
Tüzel kişilikler için hazırlanan kurumsal kimlik unsurlarının (logo, kartvizit, zarf vb.) tamamı ayrı ayrı puanlanıyor.	Belirsiz – Parçalı yapı sistematik puan artışına yol açabilir. Toplu tasarımlar tek tek puanlanıyor.	Kurumsal kimlik bütün olarak değerlendirilerek tek bir tasarım faaliyeti olarak puanlanmalıdır.
Duyuru ve haber görselleri, her biri için ayrı tasarım faaliyeti olarak ekleniyor.	Yetersiz – Tekrara dayalı, düşük özgünlük taşıyan içerikler. Katma değer düşük ve Nitelik belirsizliği.	Bu ürünler yalnızca bilgilendirme amacı taşıdığı için tasarım kategorisine dahil edilmemelidir.

Sonuç

Akademik Teşvik Ödeneği Yönetmeliği ile akademisyenlerin ödüllendirilmesi yoluyla niceliğin ve niteliğin artırılması yönünde olumlu bir adım olup, özellikle güzel sanatlar alanında bazı şartların çok geniş yorumlanabildiği ve uygulama birliğinin sağlanmasında farklı anlaşılabilceği tespit edilmiştir. Bu farklı uygulama potansiyellerini engellemek ve tartışmalar sonucu daha açık, yeterli ve tutarlı öneriler ile niteliğin yukarıya taşınması hedeflenmiştir. Aksi halde bir yarışmada derece almış bir eserin aynı etkinliğin uzantıları olan kanıtlayıcı dokümanları ile hem “Ödül” kategorisinde hem “Sergi” kategorisinde hem de “Atıf” kategorisinde puan alması kaçınılmazdır. Bu mükerrer durumu kaldırmak için proje faaliyetlerinde olduğu gibi temelde aynı projenin, serginin veya etkinliğin uzantısı olan

çalışmalarda bir eser bir kategoride (tabloda) bir kez değerlendirilir şeklinde belirtilmelidir. Ayrıca bir esere atıf olarak ifade edilebilmesi için farklı bir eserden yani aynı etkinliğin veya projenin bir kanıtlayıcı belgesi veya parçası olmayan, farklı bir eserde alıntı olarak yer verilmesi gerekmektedir. Yine araştırmada anlaşılmaktadır ki ISBN/ISSN numarası almış bir kataloğun anlamı ve çıkışı üretilen veya var olan envanterin kayıt altına alınmasını sağlayan kitap veya listedir. Bu bakımdan aynı serginin, yarışmanın veya etkinliğin ISBN/ISSN numarası almış kataloğu, o etkinlikte yer alan eserler için bir alıntı değil, kanıtlayıcı ve arşivlenmesi için bir dokümanı olarak değerlendirilmesi daha doğru olacaktır.

Akademik Teşvik Ödeneği Yönetmeliği kapsamında ödül alan eserlerin derecelendirilmesi konusunda mevcut uygulamalar değerlendirildiğinde, farklı yarışma formatlarının asimetrik sonuçlar doğurduğu ve bu durumun ödül kategorisinde adil bir puanlama mekanizması oluşturulmasını zorlaştırdığı görülmektedir. Özellikle, bazı yarışmalarda derece kavramı net bir şekilde birinci, ikinci ve üçüncü olarak belirlenirken, diğer yarışmalarda çok sayıda eserin ödüllendirilmesi, değerlendirme sürecinde tutarsızlıklara yol açmaktadır. Örneğin, yalnızca üç derece verilen bir yarışma ile toplamda elliye yakın katılımcının derece aldığı bir yarışmanın (Resim 2) aynı kategori altında değerlendirilmesi, puanlamanın adaletli olmadığı gerçeğini ortaya koymaktadır. Bu noktada çoklu derecelendirme kabul edilecekse bile çerçevesinin çizilmesi ve suiistimalleri engelleyici nitelikte olması gerekmektedir. Ayrıca, mansiyon ödüllerinin bile dikkate alınmadığı mevcut sistemde, çok sayıda ödüllendirme yapılan yarışmalara dair adil bir puanlama yöntemi bulunmamaktadır. Bu nedenle, yarışmalarda derecelendirmenin açık, tutarlı ve net bir şekilde birinci, ikinci ve üçüncü sıralaması ile sınırlandırılması veya çoklu derecelendirmelerde üst limit eklenmesi ve yalnızca belirlenen çoklu dereceli yarışmaların akademik teşvik hesaplamalarına dâhil edilmesi önerilmektedir. Ek olarak, mansiyon derecesinin de puanlamaya dahil edilmesi ve çoklu derecelendirmede üst limitinin belirlenmesi önerilmektedir.

Bunun yanı sıra, tasarım kategorisinde yer alan eserlerin kapsamının oldukça geniş yorumlandığı tespit edilmiştir. Bu durum, akademik teşvik ödeneği başvurularında belirsizliklere neden olmakta ve yanlış başvuruların önlenmesi adına daha kesin kriterler belirlenmesini gerektirmektedir. Bu doğrultuda, öncelikle üniversitelerin Akademik Teşvik Uygulama ve Denetleme Komisyonları tarafından bilime, teknolojiye ve sanata niteliksel katkı sağlayan tasarımların tanımlanması gerekmektedir. Bu tanımlama sürecinde, ulusal ve uluslararası akademik standartlar göz önünde bulundurulmalı, sanatsal ve endüstriyel tasarımların nitelik ölçütleri açıkça belirlenmeli ve hangi tasarımların akademik teşvik kapsamında değerlendirileceği net bir şekilde ortaya konulmalıdır. Eğer ortak nitelikler belirlenmesi mümkün değilse bile kapsam dışı örnekler paylaşılarak genel yapılan yorumlama hataları en aza indirilebilir. Aksi takdirde aynı üniversite içerisinde adil olmayan puanlamalar ve ödemeler ortaya çıkacaktır. Ayrıca, mevcut Akademik Teşvik Ödeneği Yönetmeliği incelendiğinde, belirli şartların açıklık, tutarlılık ve yeterlilik açısından eksiklikler içerdiği görülmektedir. Bu durum, hatalı ve adil olmayan puanlamaların yapılmasına neden olmakta ve akademik teşvik sisteminin güvenilirliğini zedelemektedir. Bu çerçevede, üniversitelerin ilgili bölümlerinin Akademik Teşvik Uygulama Usul ve İlkelerini detaylı bir şekilde belirleyerek açık bir şekilde ilan etmesi büyük önem taşımaktadır. Bu tür bir şeffaf uygulama, zaman içerisinde diğer üniversitelerle etkileşim içinde daha kapsamlı ve bütüncül ilkelerin oluşmasına katkı sağlayacaktır.

Bununla birlikte, akademik teşvik ödeneğinin kamu zararına yol açtığına dair bazı Sayıştay raporları incelendiğinde, yapılan hatalı ödemelere yönelik itiraz mekanizmalarının yeterince etkin çalışmadığı gözlemlenmektedir. Bu bağlamda, akademik teşvik komisyonlarının belirlenme süreçlerinde tüm alanlardaki akademisyenlerin sürece dahil edilmesi, değerlendirme süreçlerinin şeffaf hale getirilmesi ve kararların açık bir şekilde gerekçelendirilmesi gerekmektedir. Ayrıca, şaibeli veya değerlendirme konusunda tereddüt uyandıran başvurular için ilgili alan uzmanlarından görüş alınarak hareket edilmesi, gerektiğinde daha fazla bilirkişi ve akademik kurul ile istişarelerde bulunulması önerilmektedir. Aksi takdirde, üniversiteler arasında uygulama farklılıkları nedeniyle adil olmayan puanlama ve ödemeler söz konusu olacaktır. Ek olarak akademik teşvike başvuran

akademisyenler ile akademik teşvik denetleme kurullarının da aynı kişilerden oluşması tarafsızlık ilkesine ters düşmektedir. Bu noktaya vurgu yapan kısımlar daha belirgin hale getirilerek farklı yorumlanmalar azaltılacaktır.

Akademik Teşvik Ödeneği Yönetmeliği'nde yer alan hükümlerin daha açık, net ve yorumdan uzak biçimde ifade edilmesi, uygulamada karşılaşılan sorunların önemli ölçüde azaltılmasına katkı sağlayacaktır. Ancak, her durumun siyah-beyaz şekilde kesin çizgilerle ayrılması mümkün olmadığından, özellikle gri alanlarda Akademik Teşvik Düzenleme, Denetleme ve İtiraz Komisyonlarının etik ilkelere bağlı kalarak, özenli ve nitelik odaklı kararlar alması kritik öneme sahiptir. Pek çok hata, bu komisyon aşamasında dikkatli bir değerlendirme ile önlenilecekken, Sayıştay raporlarında da görüldüğü üzere benzer hatalar ne yazık ki tekrarlanmaktadır. Bu nedenle, komisyon üyelerinin belirsizlik içeren durumlarda yalnızca dar bir çekirdek ekip içinde karar almak yerine, alanında uzman meslektaşlarıyla istişarede bulunarak fikir birliği ile hareket etmeleri; karar süreçlerinde şeffaflık, katılımcılık ve akademik etik çerçevesinde ilerlemeleri önerilmektedir.

Bu araştırma kapsamında, akademik teşvik uygulamalarına yönelik belirsizliklerin giderilmesi amacıyla gri alanda kalan bazı sorular, CİMER aracılığıyla YÖK'e iletilmiş ancak 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanununun 27. Maddesi kapsamında değerlendirildiğinden dolayı cevap verilmemiştir. Bu bağlamda, benzer araştırmalar yürüten diğer akademisyenlere, Sayıştay raporlarının incelenmesi, akademik teşvik konusunda uzmanlaşmış akademisyenlerle görüşmeler gerçekleştirmeleri ve yönetmeliğin geliştirilmesine yönelik daha derinlemesine araştırmalar yapmaları önerilmektedir.

Sonuç olarak, bu çalışmayla akademik teşvik sisteminin daha adil, şeffaf, tarafsız ve akademik niteliğe uygun hale getirilmesine yönelik bir katkı sunulması amaçlanmıştır. Akademik teşvik ödeneği sisteminin bilimsel ve etik standartlarla uyumlu bir yapıya kavuşması için net ve objektif değerlendirme ölçütleri oluşturulmalı, sürecin tüm paydaşlarla birlikte gözden geçirilerek gerekli revizyonlar yapılmalıdır. Son söz olarak bu çalışma ile akademik nitelik ve etik değerlerin yukarıya taşınmasına küçük de olsa katkı sağlamaya çalışılmıştır.

Araştırma Etiği / Research Ethics

Bu araştırma insan araştırmalarının doğrudan gerçekleştirilmediği ve dokümanlara dayalı bir araştırmadır. Etik Kurul İzni gereksinimi doğmamıştır.

Yazar Katkıları / Author Contributions

Yazar çalışmanın tamamından sorumludur.

Çıkar Çatışmaları / Competing Interests

Yazar çıkar çatışması olmadığını belirtmiştir.

Araştırma Fonlaması / Research Funding

Bildirilmedi.

Veri Erişilebilirliği / Data Availability

Uygulanamaz.

Hakem Değerlendirmesi / Peer-review

Dış hakemler tarafından değerlendirildi.

Orcid

Mustafa Akman <https://orcid.org/0000-0002-1163-7651>

Kaynakça

- Akademik Teşvik Ödeneği Yönetmeliği [ATÖY] (2018, Haziran). *Akademik teşvik yönetmeliği*. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=201811834&MevzuatTur=21&MevzuatTertip=5> (Erişim: 26.04.2025)
- Aktan, C. C. (2025) Ek ders soygunu ve akademik teşvik kollama yükseköğretim kurumlarında daha fazla ek ders ücreti almaya ve akademik teşvik desteği sağlamaya yönelik manipülasyonlar ve suistimaller. *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, 17(1), 133-172.
- Alanka, D. (2024). Nitel bir araştırma yöntemi olarak içerik analizi: Teorik bir çerçeve. *Kronotop İletişim Dergisi*, 1(1), 64-84.
- Demir, S. B. (2018). Predatory journals: Who publishes in them and why? *Journal of Informatics*, 12, 1296-1311.
- Gestuam (2024, Şubat). “18 Mart Çanakkale Zaferi” uluslararası çevrimiçi karma sergi, 18 – 30 Mart 2024. <https://gestuam.marmara.edu.tr/event/18-mart-canakkale-zaferi-uluslararasi-cevrimici-karma-sergi-18-30-mart-2024> (Erişim: 26.04.2025)
- Msgsü (2025, Şubat). *Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi akademik teşvik ödeneği uygulama usul ve ilkeleri*. <https://msgsu.edu.tr/wp-content/uploads/2025/01/MSGSU-Akademik-Tesvik-Uygulama-Usul-ve-Esasları.pdf> (Erişim: 26.04.2025)
- Nisanyansozluk (2025). *Katalog, çağdaş Türkçenin etimolojisi*. <https://www.nisanyansozluk.com/kelime/katalog> (Erişim: 26.02.2025)
- Öksüz, M. (2024). Yükseköğretim kurumlarında kamu zararı: Sayıştay ilamlarından kanıtlar. *Sayıştay Dergisi*, 35(133), 211-240.
- Resmî Gazete (2018). 27 Haziran 2018 tarihli ve 30461 sayılı resmî gazete. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/06/20180627.htm> (Erişim: 26.02.2025)
- TDK (2025, Şubat). *Katalog kelimesinin anlamı*. <https://sozluk.gov.tr> (Erişim: 26.04.2025)
- Turhan, M. ve Erol, Y. C. (2017). Akademisyenlerin akademik teşvik ödeneğine ilişkin görüşleri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(3), 281-296.
- Uak (2024). *Güzel sanatlar temel alanı doçentlik başvuru şartları*. https://www.uak.gov.tr/Documents/docentlik/2024/2024-mart-donemi/basvuru-sartlari/guzelsanatlarTemelAlani_08032024.pdf (Erişim: 26.02.2025)
- Ülger, K. (2021). Kurumsal kimlik oluşturmada grafik tasarımın rolü ve önemi. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 27, 449-471.
- Ültay, E. ve Ültay, N. (2018). Akademik teşvik ödeneğinin bilimsel faaliyetlere etkisi hakkındaki akademisyen görüşleri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 1, 162-171.

Görsel Kaynakça

- Görsel 1. Gestuam, 2024, “18 Mart Çanakkale Zaferi” uluslararası çevrimiçi karma sergisi 2024 etkinliği dokümanları. <https://gestuam.marmara.edu.tr/event/18-mart-canakkale-zaferi-uluslararasi-cevrimici-karma-sergi-18-30-mart-2024> (Erişim: 26.04.2025).
- Görsel 2. IOAF, “Asian Federation of Arts, Culture and Sciences” 2023 Yılı poster yarışmasının kazananları. <http://www.asianacs.com/ioaf2024> (Erişim: 26.04.2025).
- Görsel 3. “Bandırma Onyedil Eylül Üniversitesi Uluslararası Yeşil Gönen Afiş Sergisi 2024” Sergisi sertifika belgeleri. <https://gestuam.marmara.edu.tr/event/18-mart-canakkale-zaferi-uluslararasi-cevrimici-karma-sergi-18-30-mart-2024> (Erişim: 26.04.2025).